

Klungelende Oranjes duwen Nederland richting republiek

Posted on 4 september 2024 by Roelof Bouwman

Nederland en de Oranjes, dat is eigenlijk een vreemd verhaal.

Nooit eerder was onze koninklijke familie zo populair als in de tweede helft van de vorige eeuw. Dat was niet omdat ons land toen buitengewoon veel monarchisten telde, want die zijn in onze contreien altijd schaars geweest. Het bewonderen van koninklijke pracht en praal past nu eenmaal slecht bij onze tot nivelleren geneigde volksaard. Niet voor niets gingen we heel lang – ook tijdens onze gloriejaren als politieke en economische wereldmacht – door het leven als de *Republiek* der Zeven Verenigde Nederlanden.

De populariteit van onze royals is dan ook niet in de eerste plaats gekoppeld aan wat ze vertegenwoordigen – de monarchie, sinds 1815 – maar veel meer aan wie ze *zijn*. De leden van ons koningshuis moeten overtuigen als persoonlijkheden. Na de Duitse bezetting – toen het koningshuis voor het eerst voluit nationaal bezit werd – ging dat decennialang van een leien dakje, niet in de laatste plaats omdat de Oranjes voor elke type Nederlander wel een identificatiefiguur op voorraad hadden.

Summum van mannelijkheid

Juliana, regerend vorstin sinds 1948, belichaamde, hoe grillig ze achter de schermen ook kon zijn, de oer-Nederlandse hang naar eenvoud en gemoedelijkheid. VPRO-televisiemaker Wim T. Schippers liet in 1972 een nep-Juliana spruitjes schoonmaken in een bijna Jordanees ogend paleisvertrek ('We eten vanavond geeneens spruitjes. Ik vind het gewoon leuk'). Het was een persiflage die heel dicht in de buurt kwam van Juliana's imago.

Voor *Telegraaf*-lezers was er de rechts georiënteerde levensgenieter Bernhard: prins-gemaal, maar ook uniformliefhebber, kosmopoliet, zakenprins, playboy, (rokken)jager en zelfbenoemd 'deugniet'. 'Het summum van mannelijkheid', schreef zijn biograaf Annejet van der Zijl.

In 1980 kwam de oudste dochter van Juliana en Bernhard op de troon. Beatrix stond bekend om haar volumineuze coupe ('de helm'), maar ook om haar perfectionisme en haar arbeidsethos. Ze sprak vooral tot de verbeelding van Nederlanders die protestants riekende waarden als plichtsbetrachting en rechtlijnigheid hoog in het vaandel hebben.

Haar wederhelft prins Claus verwierf, mede dankzij zijn passie voor ontwikkelingshulp en de Derde Wereld, groot aanzien onder linkse intellectuelen. Hoewel zijn verleden als Wehrmachtsoldaat ('Hakenclaus') juist in die kringen aanvankelijk weerstand had opgeroepen.

Onze mooiste prinses

De spiritueel aangelegde prinses Irene had op haar beurt een speciale band met landgenoten die haar zwak voor wereldvrede, natuurbeleving en 'het hogere' deelden. Bovendien genoot ze een reputatie als onze mooiste en meest charmante prinses en smulden de roddelbladen – na de huwelijksbreuk met prins Carlos Hugo – van haar gevarieerde liefdesleven.

Ook Pieter van Vollenhoven, echtgenoot van prinses Margriet, had een eigen publiek: dankzij zijn humor, zijn zelfspot en natuurlijk zijn pianospel. Samen met zijn 'gevleugelde vrienden' Pim Jacobs en Louis van Dijk trok hij volle concertzalen. Op latere leeftijd groeide hij als voorzitter van de Onderzoeksraad voor Veiligheid uit

tot een toonbeeld van integriteit.

Schuldbewuste toespraken

Van dat 'voor elk wat wils'-concept van onze koninklijke familie is in 2024 vrijwel niets meer over.

Koning Willem-Alexander en koningin Máxima komen al jaren om verkeerde redenen in het nieuws. Van de aanschaf van een jacht ter waarde van 2 miljoen euro tot gedoe over de subsidie voor het onderhoud van Kroondomein Het Loo, om nog maar te zwijgen over de koninklijke vakantie – in coronatijd – naar Griekenland, die na publieke consternatie werd afgebroken. Met schuldbewuste toespraken over het Nederlandse slavernijverleden en over de rol van de koninklijke familie tijdens de Tweede Wereldoorlog scoorde Willem-Alexander goed bij linkse opiniemakers, maar in een land waar de PVV op afstand de grootste partij is, is dat niet voldoende. Anders dan zijn moeder beschikt onze koning, ook na elf jaar op de troon, nog altijd niet over iets wat op vanzelfsprekende autoriteit lijkt.

Wat een vertoning

Bij prins Bernhard denkt iedereen tegenwoordig aan de tweede zoon van prinses Margriet en Pieter van Vollenhoven. Als 'pandjesprins' is hij het symbool van de misstanden op onze overspannen huizenmarkt.

Omstreden is ook prinses Laurentien van Oranje-Brinkhorst, de echtgenote van prins Constantijn. Haar bemoeienissen met het oplossen van de toeslagenaffaire leidden sinds 2021 tot botsingen met ambtenaren van het ministerie van Financiën en andere betrokkenen, waarbij de term 'grensoverschrijdend gedrag' viel. Constantijn kwam vorige week in actie om de 'aantijgingen' tegen zijn vrouw te weerspreken, kort daarna liet Laurentien weten haar toeslagenwerk te stoppen. Wat een vertoning.

En dan de jongste generatie Oranjes. Over kroonprinses Amalia verscheen in 2021, ter gelegenheid van haar achttiende verjaardag, een geautoriseerd boek. Ook haar grootmoeder en haar vader werden op die leeftijd geportretteerd: door de alom gerespecteerde topauteurs Hella Haasse (Beatrix) en Renate Rubinstein (Willem-Alexander). Amalia daarentegen koos voor een cabaretière van uitgesproken

politiek-correcte snit: Claudia de Breij. Niet echt een verbindende keus.

In 2021 kwam ook prinses Alexia, de tweede dochter van het koninklijk paar, in het nieuws. Ze bleek te hebben meegedaan aan de '*queer focus week'* op het Atlantic College in Wales. 'Dat prinses Alexia en haar medeleerlingen in lingerie, dragqueen-outfits, travestie en beschilderde borsten door de aula paradeerden, maakte deel uit van een evenement dat was georganiseerd door leden van de in Amerika groot geworden lhbtiq-beweging, die sekse en geaardheid als een individuele keuze beschouwt,' schreef historicus en koningshuiskenner Daniela Hooghiemstra in *de Volkskrant*. 'De vraag is of de koning, die voor de kostschool van zijn dochter jaarlijks rond de 80.000 euro betaalt, dat educatief vindt.'

Onlangs maakt de Rijksvoorlichtingsdienst bekend dat Alexia gaat studeren aan University College London (UCL). Ze begint daar in september met een bachelor 'Science & Engineering for Social Change'. Prins Bernhard senior zou er geen touw aan hebben kunnen vastknopen, dat is wel zeker.

Comeback van de republiek

Nederland, zo lijkt het, heeft niet langer royals die over de volle breedte van de samenleving feeling hebben met hun onderdanen. Geen wonder dus dat we steeds massaler op de monarchie raken uitgekeken. Nog maar 50 procent van de Nederlanders is er voorstander van, zo bleek vorig jaar uit een Ipsos-enquête. Bij de inhuldiging van koning Willem-Alexander, in 2013, was dat bijna 80 procent. De republikeinse staatsvorm maakt in ons land een steeds grotere kans op een comeback en de liefhebbers ervan hebben alle reden om de Oranjes daarvoor dankbaar te zijn.

Roelof Bouwman *is columnist en adjunct-hoofdredacteur van Wynia's Week. Hij schrijft over politiek, geschiedenis en media.*

Wynia's Week *is jarig! Bent u al donateur? Doneren kan op verschillende manieren. Hartelijk dank!*